

z něj vytěžit a dává návod, jak vypracovat podrobné zhodnocení, charakteristiku dítěte.

Nejde jen o seřazení získaných poznatků o psychických zvláštnotech dítěte, ale je třeba je zpracovat, zhodnotit, jak spolu souvisí, jak se vzájemně ovlivňují, v kterých oblastech se relativně stabilní rysy právě projevují a jak je třeba je usměrňovat, aby bylo dosaženo výchovných cílů. Autorka je si vědoma obtížnosti této práce a na příkladech charakteristik, vzatých z praxe, upozorňuje na typické chyby, které se při zpracování charakteristiky dítěte mohou projevit. Je tu nebezpečí, že se budou dělat předčasné závěry jen z jednoho pozorovaného jevu, aniž by se zkoumaly příčiny; často se zaměňují projevy chování za příčiny. Vývojové zvláštnosti bývají považovány za rysy charakteru (např. snaha po samostatnosti). Neméně závažné úskalí je při výběru správných výrazů, aby nedocházelo k nepřesným nebo nesrozumitelným formulacím. Z několika ukázek charakteristik, v nichž se projevují určité nedostatky (velmi obecné hodno-

cení, prostý popis jednání, schematická forma a pod.), dochází autorka k vysvětlení a důkladnému rozboru účelně sestavené charakteristiky, která má být odevzdána mateřské škole. Čtenář tak může na názorných příkladech poznat, které záznamy o dětech jsou podstatné a pro budoucí učitelku dítěte zvláště důležité. Autorka důsledně používá termínu „přechodné hodnocení“, aby vyjádřila, že charakteristika zachycuje stav dítěte v určité době, že není posledním slovem v jeho vývoji, ale zhodnocením určité etapy a východiskem pro další výchovnou práci.

Publikace je velmi instruktivní nejen pro pracovníce jeslí, ale i pro učitelky mateřských škol. Diagnostické metody propracované autorkou, jsou platné pro předškolní věk a mohou být využity i v mateřských školách.

Publikace by se podnětně uplatnila i u nás. Bylo by účelné pořídit překlad alespoň některých kapitol, zejména těch, které se přímo týkají diagnostických metod.

Dr. MARIE FOTTOVÁ

Úspěšný pokus o kompletizáciu základného psychologického učiva

Zjazdové uznesenia strany, obsahujúce vždy hlavné úlohy, stávajú sa záväznou normou pre činnosť spoločnosti. Ideologická komisia ÚV KSC prerokovala v máji 1966 dokument o psychológii. Obsahoval opatrenia, týkajúce sa aj pedagogickej psychológie ako jednej z vied, ktorá na základe hlbokého a všestranného rozboru má pomáhať riešiť základné otázky výchovy a vzdelávania. Od pedagogicko-psychologických pracovníkov na vysokých školách žiadal dokument právu odborných pracovníkov a pedagogicko-psychologicky vzdelaných učiteľov.

Hoci množstvo materiálov z pedagogickej psychológie, publikovaných knižne, časopisecky, v televízii a v rozhlase, v prednáškach i referátoch značne a podstatne obohatilo a pomáhalo zmodernizovať pedagogickú teóriu i prax, predsa len chýbala pre poslucháčov učiteľských fakúlt i pre učiteľstvo všetkých stupňov v praxi učebnica, ktorá by „predstavovala akési psychologické repetitórium, resp. psychologické vademékum, t. j. súhrn základných poznatkov z psychológie, ktoré učiteľ potrebuje pri svojej každodennej praxi“ [R o s i n a].

Po pozitívnych skúsenostiach s učebnými textami *Základy psychológie pre stredoškolských profesorov* (skriptá), ktoré vyšli v krátkom časovom rozpätí v troch vydaniach, vydávajú pra-

covníci *Katedry pedagogickej psychológie FFUK v Bratislave* vysokoškolskú učebnicu *Psychológia pre učiteľov* [doc. dr. Ďurič, CSc., a kolektív, SPN, Bratislava 1973, str. 623, viaz. Kčs 46,—].

Celá učebnica je koncipovaná ako pokus o kompletizáciu základného psychologického učiva s dvojakým zameraním:

1. poskytnúť poslucháčom učebných fakúlt základné psychologické poznatky,
2. dať postgraduálne a samostatne študujúcim učiteľom prehľadnejšie, teoretickejšie psychologické poznatky.

Pochopiteľne, že sa toto dvojaké určenie odráža aj v rozdielnej teoretickej úrovni, štylizácii jednotlivých častí (str. 6), ktorých je v učebnici osem a z ktorých najobsiahlejšiu časť tvoria problémy pedagogickej psychológie (teoretické otázky, psychológia učenia, psychológia vyučovania a psychológia výchovy), čo je podľa základného určenia publikácie celkom zákonité a logické. Obsahuje však aj poznatky zo všeobecnej psychológie, bez ktorých je nemysliteľné štúdium a najmä pochopenie takých javov, ktoré bezprostredne súvisia so štruktúrou osobnosti, jej intelektuálnou výstavbou a postojeovým vybavením. V tejto časti sú zhrnuté názory na predmet psychológie a jeho súčasné chápanie (P a r d e l), analýza novej kategorizácie psychických javov a podrobne jednotlivých psychických procesov poznávacích, citových i vôľových (J e d i n á k o-

v á]. Problematika psychických stavov a psychických vlastností osobnosti (Ďurič) uzatvára túto prvú časť.

Druhá časť (*Základné pojmy vývinovej psychológie*) obsahuje všeobecnú teóriu psychického vývinu a podáva najnovšiu charakteristiku vývinových období (Rybárová). Poznatky z nej sú dôležité pre aplikáciu pedagogických opatrení v zmysle únosnosti individuálnych a vekových osobitostí detí.

L. Maršálová spracovala psychológiu učenia sa (tretia časť) veľmi dôkladne a systémove. Uvedomujeme si, že ide nielen o súhrn poznatkov pre vzdelávací objekt (poslucháč ako prijímateľ), ale aj pre vzdelávací subjekt (poslucháč ako budúci učiteľ), a preto je táto časť dôležitá aj z hľadiska didaktického. Treba ju chápať aj ako možný metodický návod na učenie sa, najmä kapitola o podmienkach učenia sa, o význame transferu v učení sa a pod.

Vývin názorov na predmet pedagogickej psychológie, jej vzťah k niektorým disciplínam, súčasné chápanie jej miesta v systéme psychologických vied je náplňou štvrtej časti (Ďurič). Autor v nej podáva aj vlastný návrh na systém pedagogickej psychológie, ktorý by sa mal premietnuť do vysokoškolskej učebnice a vychádza pritom z posúdenia oboch determinujúcich hľadísk systému každej vedy [praktická požiadavka a vnútorná logika rozvoja samotnej vedy] i z uvedomenia si príčin nejednotnosti v obsahovej štruktúre takejto učebnice (str. 284). Rozhodne má celá kapitola charakter diskutabilný.

V prepracovanej a doplnenej piatej kapitole z vlastnej staršej učebnice (*Pedagogická psychológia pre pedagogické inštitúty*) rozoberá autor psychológiu výchovného pôsobenia, základov mravnej výchovy a podáva psychologickú analýzu jej metód. Východiskom je klasická pedagogická klasifikácia metód a jej psychologické aspekty pri utváraní mravného profilu žiaka (mravné vedomie, presvedčenie a napokon mravné konanie a správanie sa).

Najrozsiahlejšie je spracovaná psychodidaktika (šiesta časť) Známí a dlhoroční skúsení pracovníci v tejto oblasti J. Štefanovič, L. Ďurič, J. Grác a I. Šipoš rozoberajú v nej najaktuálnejšie a z hľadiska realizácie vyučovania najdôležitejšie problémy (psychologické aspekty výberu a usporiadania učiva, osvojovanie vedomostí a ich aplikáciu v praxi, základy didaktických zásad a podmienky vyučovacieho procesu, otázky modernizácie vyučovania: učiace stroje a programovanie, algoritmizácia učebnej látky a problémové vyučovanie). Závažnou problematikou je psychologická analýza príčin neprospievania žiakov a podmienok samostatného učenia sa žiakov.

Po Rudášovej kapitole o metódach poznávania a charakteristikách žiakov nasleduje posledná časť, týkajúca sa psychológie učiteľovej osobnosti (Štefanovič). Autor v nej vychádza zväčša z rozsiahlych a dlhoročných vlastných výskumov tejto problematiky a zhŕňa s prísnou vedeckou presnosťou ich výsledky. Novou je tu kapitola s charakteristikami niektorých typológií učiteľstva (Döringova, Lukova, Vorwickelova, Caselmannova a pavlovovská). Celá časť je gradovaná aj podľa významu a vyvrcholuje kapitolou o podstate a dosahu výchovno-vzdelávacieho pôsobenia učiteľovej osobnosti. Akcentácia tohto mravného a humanistického aspektu je dôkazom adekvátneho chápania učiteľovej výchovno-vzdelávacej pôsobnosti.

Technické i grafické vybavenie publikácie — aj napriek absencii fotografií, grafov, diagramov a pod., ktorú pocítujeme (nakoľko ide o učebnicu) ako didaktické manko — vkusná obálka a väzba, svedčia o starostlivom a zodpovednom prístupe k príprave a vydaniu tejto užitočnej a očakávanej učebnice. Zostavovateľom, autorom i vydavateľstvu patrí za ňu vďaka.

ŠTEFÁNIA KROČKOVÁ,
odborná asistentka PdF v Nitre

DĚTSKÁ LITERATÚRA

Czesław Janeczarski, *Čarovné koliesko Macka Uška*, Mladé letá, Bratislava 1972, Kčs 28,—.

V závere knižky *Príbehy a potulky Macka Uška* (Mladé letá, Bratislava

1971; recenzi viz *Predškolská výchova* XXVI, 1971, č. 1, str. 28) se autor se čtenáři nerozloučil, ale slíbil jim další Mackovy příběhy. Svůj slib dodržel. Nová knížka se jmenuje *Čarovné koliesko Macka Uška* a pro naše děti ji pohotově přeložila Marianna Prídavková-Mináriková. Verše přeložil Jozef Minárik.

Nové příběhy Macka Uška začínají o půlnoci na Nový rok. Zvířátka darují medvídkovi neobyčejné kolečko, které reaguje na kouzelnou (sympaticky „kosmonautickou“) praporečku tak, že se odkutáří do těch míst, kam si majitel přeje.

Děj probíhá v podstatě ve dvou odlišných „polohách“. Ve dne prožívají zvířátka běžné příběhy, ve kterých se nakonec vždy ukáže, že kolečko vděčí za svou „kouzelnou“ moc vlastně — náhodě. Velmi cenná jsou však vyprávění o cizích zemích, kam Macka zavedlo kolečko, když usnul. Malí čtenáři zde získávají asi vůbec první a dosti podrobné informace o životě v polárních krajích, v Africe i kolem Amazonky. Seznámí se s flórou i faunou těchto zeměpisných oblastí i s jejich obyvateli prostřednictvím tří samostatných příběhů, kterých lze využít k výchově ke kolekti-